

IKATLONG MARKAHAN
Araling Panlipunan 8 – KASAYSAYAN NG DAIGDIG
UNANG LINGGO

Pangalan: _____ **Grade Level/Lebel:** _____
Section/Seksiyon: _____ **Date/Petsa:** _____

PAG-USBONG NG RENAISSANCE

Umunlad ang Europa noong gitnang panahon o Middle Ages dahil sa pag- unlad ng agrikultura bunga ng mga pagbabago sa kagamitan at pamamaraan sa pagtanim. Ang paglaki ng populasyon at pagtaas ng pangagailangan ng mga mamamayan ang naging sanhi ng pagbabagong ito kaya umunlad ang kalakalan. Naging tanyag ang hilagang Italya bilang sentro ng kalakalan at pananalapi ng buong Europa. Kontrolado din ng hilagang Italya ang kalakalan sa pagitan ng Asya at Europa. Yumaman ang mga lungsod-estado ng Bologna, Ferrara, Florence, Genoa, Mantua, Milan, Padua at Venice dahil sa kalakalan at industriya. Malaki ang impluwensiya ng mga mayayamang angkan tulad ng Pamilyang Medici sa Florence bilang mga mangangalakal at banker na siyang hinihiraan ng pera ng Papa, hari o panginoong maylupa (landlord).

Noong huling bahagi ng ika-14 na siglo, nabago ang anyo ng Europa sa pamamagitan ng Renaissance. Salitang Pranses na nangangahulugang “rebirth” o muling pagsilang. Inilalarawan ang salitang ito sa dalawang paraan (1) bilang kilusang kultural o intelektuwal na nagtangkang ibalik ang kagandahan ng sinaunang kulturang Greek at Roman sa pamamagitan ng pag-aaral ng panitikan at kultura nito at (2) bilang panahon ng transisyon mula Middle Ages tungo sa Modern Period o modernong panahon.

Gawain 1 TALASALITAAN

PANUTO: Pagyamanin ang iyong talasalitaan. Piliin sa loob ng kahon ang angkop na salita upang tukuyin ang tamang kahulugan.

Humanista	Renaissance	Humanismo	Obra Maestra
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

BAKIT SA ITALYA SUMIBOL ANG RENAISSANCE?

Suriin ang mapa ng bansang Italya. Inilalahad sa mapang ito kung bakit sa bansang Italya sumibol ang Renaissance.

ANG MGA HUMANISTA

Sa pagtatapos ng Middle Ages, nagkaroon ng bagong kapangyarihan ang mga hari samantalang ang kapangyarihan naman ng Simbahan ay sinimulang tuligsain. Ang mga digmaan, epidemya, at suliraning pang-ekonomiya ay tuluyan nang nagwakas. Nagbigay-daan ang mga kaganapang ito sa pagsilang ng bagong pananaw na dulot ng interes sa pag-aaral ng sinaunang Greece at Rome, ang humanismo. Ang mga iskolar na nanguna sa pag-aaral sa klasikal na sibilisasyon ng Greece at Rome ay tinawag na humanist o humanista, mula sa salitang Italian na nangangahulugang “guro ng humanidades, partikular ng wikang Latin.” Pinag- aaralan sa Humanities o Humanidades ang wikang Latin at Greek, Komposisyon, Retorika, Kasaysayan, at Pilosopiya, at maging ang Matematika at Musika. Sa pag- aaral ng mga ito, napagtanto ng mga humanista na dapat gawing modelo ang mga klasikal na ideyang matatagpuan sa mga asignaturang ito.

Ang humanismo ay isang kilusang intelektuwal noong Renaissance na naniniwalang dapat pagtuunan ng pansin ang klasikal na sibilisasyon ng Greece at Rome sa pag-aaral dahil naglalaman ito ng lahat ng aral na dapat matutuhan upang magkaroon ng isang moral at epektibong buhay.

MGA AMBAG NG RENAISSANCE SA IBA'T IBANG LARANGAN

Sa Larangan ng Sining at Panitikan

- **Francisco Petrarch (1304-1374).** Ang *“Ama ng Humanismo”*. Pinakamahalagang sinulat niya sa Italyano ang “Songbook,” isang koleksyon ng mga sonata ng pag-ibig sa pinakakamahal niyang si Laura.
- **Goivanni Boccaccio (1313-1375).** Matalik na kaibigan ni Petrarch. Ang kanyang pinakamahusay na panitikang piyesa ay ang “Decameron,” isang tanyag na koleksyon na nagtataglay ng isandaang (100) nakatatawang salaysay.
- **William Shakespeare (1564-1616)** Ang *“Makata ng mga makata.”* Naging tanyag na manunulat sa Ginintuang Panahon ng England sa pamumuno ni Reyna Elizabeth I. Ilan sa mga sinulat niya ang mga walang kamatayang dula gaya ng: Julius Caesar, Romeo at Juliet, Hamlet, Anthony at Cleopatra at Scarlet.
- **Desiderius Erasmus (c.1466-1536).** *“Prinsipe ng mga Humanista.”* May-akda ng “In Praise of Folly” kung saan tinuligsa niya ang hindi mabuting gawa ng mga pari at mga karaniwang tao.
- **Niccollo Machievelli (1469-1527).** Isang diplomatikong manunulat na taga Florence, Italia. May-akda ng “The Prince.” Napapaloob sa aklat na ito ang dalawang prinsipyo: “Ang layunin ay nagbibigay matwid sa pamamaraan.” “Wasto ang nilikha ng lakas.” Ang bagong kaisipang pulitikal na nasasaad dito ay ang kanyang payo na kung saan ang pinuno ay kailangang maging malupit, gumagawa ng katusuhan at panlilinlang para manatili sa kapangyarihan. Ang implikasyon ng mga prinsipyong ito: ang estado ay nariyan hindi para sa kasiyahan ng mamamayan; sa halip, ang mamamayan ay nariyan para sa estado.
- **Miguel de Cervantes** Sa larangan ng panitikan, sinulat niya ang nobelang “Don Quixote de la Mancha,” aklat na kumukutya at ginagawang katawa-tawa sa kasaysayan ang kabayanihan ng mga kabalyero noong Medieval Period

Sa Larangan ng Pinta at Pintor

- **Michelangelo Bounarotti (1475-1564).** Ang pinakasikat na **iskultor** ng Renaissance, ang una niyang obra maestra ay ang estatwa ni David. Sa paanyaya ni Papa Julius II ipininta niya sa Sistine Chapel ng Katedral ng Batikano ang kwento sa Banal na Kasulatan tungkol sa pinagmulan ng sandaigdaigan hanggang sa pagbaha. Pinakamaganda at pinakabantog niyang likha ang La Pieta, isang istatwa ni Kristo pagkatapos ng Kanyang Krusipiksyon.
- **Leonardo da Vinci (1452-1519).** Ang hindi makakalimutang obra maestra niyang “Huling Hapunan” (The Last Supper), na nagpakita ng huling hapunan ni Kristo kasama ang Kanyang labindalawang disipulo. Isang henyong maraming nalalaman sa iba’t-ibang larangan. Hindi lang siya kilalang pintor, kundi isa ring arkitekto, iskultor, inhinyero, imbentor, siyentista, musikero at pilosoper.
- **Raphael Santi (1483-1520).** *“Ganap na Pintor”, “Perpektong Pintor”*. Pinakamahusay na pintor ng Renaissance. Kilala sa pagkakatatag at balanse o proporsyon ng kanyang mga likha. Ilan sa kanyang tanyag na gawa ang obra maestrang “Sistine Madonna”, “Madonna and the Child” at “Alba Madonna.”

Agham sa Panahon ng Renaissance

- **Nicolas Copernicus (1473-1543).** Inilahad ni Nicolas ang teoryang Copernican; “Sa pag-ikot ng daigdig sa aksis nito, kasabay ng ibang planeta, umiikot ito sa paligid ng araw.” Pinasungalingan ng teoryang ito ang tradisyonal na pag-iisip na ang mundo ang sentro ng sansinukob, na matagal din tinangkilil ng simbahan.
- **Galileo Galilei (1564-1642).** Isang astronomo at matematiko, noong 1610. Malaki ang naitulong ng kanyang na imbentong teleskopyo para mapatotohanan ang teoryang Copernican.
- **Sir Isaac Newton (1642-1727).** Ang higante ng siyentipikong Renaissance. Sang-ayon sa kanyang “Batas ng Universal Gravitation,” ang bawat planeta ay may kanya-kanyang lakas ng grabitasyon at siyang dahilan kung bakit nasa wastong lugar ang kanilang pag-inog. Ipinaliwanag niya na ang grabitasyon ito ang dahilan kung bakit bumabalik sa lupa ang isang bagay na inihagis pataas.

Tinatayang ang pag-usbong ng Renaissance ay hindi natatapos sa panahon na kung saan nakilala ang mga nabanggit na siyentipiko bagkus ito ay nagpapatuloy magpakailanman hangga’t ang tao ay naghahanap at naghahangad ng mga kasagutan sa kaniyang mga katanungan.

Ang ika-14 hanggang ika-16 na siglo ang sinasabing panahon na kung saan kakikitaan ng mga pagbabago mula sa madilim na anino ng kalagitnaan ng panahon patungo sa Modernong Panahon.

Ang mga pangyayaring naganap sa panahon ng Renaissance ay nagbigay daan sa pagyaman ng kabihasnan ng daigdig dulot ng malawak at maunlad na mga pag-aaral, pagmamasid at pananaliksik. Ang transisyong ito ay nagbigay-daan rin sa pag-usbong ng Rebolusyong Intelektwal at malawak nakaalaman sa daigdig bunsod ng malayang pag-iisip at pagpapahayag ng bawat indibidwal. Ang pagbabagong dulot ng yugtong ito ay nakatulong sa pagsulong at pagbubuklod bukod ng mga bansa sa katotohanang ang pagpapahalaga sa kalayaan at kabutihan ay nauukol sa sankatauhan.

Gawain 2 Maikling Pagsusulit

A. **Tama o Mali Panuto:** Suriin ang mga pahayag kung ito ay tama o mali. Isulat ang salitang **TAMA** kung ang pahayag ay totoo at **MALI** kung ang pahayag ay hindi totoo.

- _____ 1. Naging tanyag ang hilagang Italya bilang sentro ng kalakalan at pananalapi ng buong Europa.
- _____ 2. Isang dahilan kung bakit sa Italya umusbong ang Renaissance ay dahil sa pagtataguyod ng mga maharlika angkan sa mga taong mahusay sa sining at masigasig sa pag-aaral.
- _____ 3. Si Michael Angelo ang tinaguriang the Renaissance Man dahil sa kanyang mga obra maestrang likha gayundin ay kilala siya sa larangan ng imbensiyon, medisina at agham.
- _____ 4. Ang humanismo ay isang kilusang intelektuwal noong Renaissance na naniniwalang dapat pagtuunan ng pansin ang klasikal na sibilisasyon ng Greek at Ehipto sa pag-aaral dahil naglalaman ito ng lahat ng aral na dapat matutuhan upang magkaroon ng isang moral at epektibong buhay.
- _____ 5. Pawang mga kalalakihan lamang ay may malaking ambag sa Renaissance.

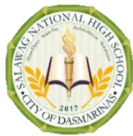
B. **Multiple Choice Panuto:** Piliin ang titik ng tamang sagot.

6. Alin ang pinakawastong kahulugan ng Renaissance?
 - A. muling pagsikat ng Kulturang Helenistiko
 - B. muling pagsilang ng kaalamang Griyego-Romano
 - C. panibagong kaalamang panrelihiyon sa Europe
 - D. panibagong kaalaman sa agham
7. Isa sa mga isinulat ni Nicollo Machiavelli ay ang The Prince, kung saan nagmula dito ang prinsipyong “The end justifies the means”. Alin sa sumusunod na mga pangungusap ang kumakatawan sa pahayag na ito?
 - A. Anuman ang pamamaraan ng pinuno ay katanggap-tanggap kung mabuti ang kaniyang hangarin.
 - B. Ano pa man ang pamamaraan ng pinuno basta mabuti ito ay palaging mabuti ang bunga nito.
 - C. Ang pamamaraan ng pinuno ay mahalaga sa moralidad ng nasasakupan.
 - D. Ang mabuting pinuno ay nagpapakita ng mabuting pamamaraan ng pamamahala.
8. Suriin ang mapa ng Italya. Ano kaya ang magiging implikasyon ng heograpiya sa ekonomiya nito?
 - A. Hindi hiwa-hiwalay ang bahagi nito na mahalaga sa pagkakaisa.
 - B. May mapagkukunan ng yamang-dagat.
 - C. Bukas ang iba’t ibang ruta nito sa kalakalan.
 - D. Madali itong masakop ng ibang bansa.
9. Siya ang tinaguriang ang “Makata ng mga Makata.” Naging tanyag na manunulat sa Ginintuang Panahon ng England sa pamumuno ni Reyna Elizabeth I. Ilan sa mga sinulat niya ang mga walang kamatayang dula gaya ng: Julius Caesar, Romeo at Juliet, Hamlet, Anthony at Cleopatra at Scarlet. Sino siya?
 - A. William Shakespeare
 - B. Desiderius Erasmus
 - C. Nicollo Machiavelli
 - D. Francesco Petrarch
10. Ano ang tawag sa obra maestra ni Leonardo Da Vinci na nagpakita ng huling hapunan ni Kristo kasama ang Kaniyang labindalawang disipulo?
 - A. La Pieta
 - B. The Last Supper
 - C. Madonna and Child
 - D. Monalisa

Gawain 3. Isipin Mo!

Panuto: Magbigay ng sariling opinyon batay sa katanungan sa ibaba.

Kung ikaw ay mabibigyan ng pagkakataon na mag-ambag ng anumang bagay sa ating bansa, anong bagay at saang larangan mo pipiliing makapagbahagi nito? Pangatuwiranan.

IKATLONG MARKAHAN
Araling Panlipunan 8 – KASAYSAYAN NG DAIGDIG
IKALAWA-IKATLONG LINGGO

Pangalan: _____ **Grade Level/Lebel:** _____

Section/Seksiyon: _____ **Date/Petsa:** _____

Noong ika-14 na siglo ang mga Europeong manlalakbay at mandaragat ay nagsimulang maghanap ng panibagong ruta sa karagatan upang makipagkalakalan sa mga bansa sa Asya. Dala-dala nila ang paniniwalang marami silang matatagpuang mga mineral, yamang likas, spices at makokonbento ang mga katutubong matatagpuan nila sa mga isla sa Kristiyanismo. Ito ang naging simula ng ugnayan sa pagitan ng Kanluran at ibang bahagi ng daigdig sa pamamagitan ng kanilang mga kalakal at kabihasnan.

Ang paglalakbay sa ibat-ibang panig ng daigdig noong sinaunang panahon ay nabigo dahil sa kakulangan ng kaalaman sa hugis at laki ng mundo at ng mga kagamitan sa paglalakbay sa kalawakan ng mga karagatan. Ngunit ang takbo ng pangyayari ay nabago noong ika-16 na siglo dahil sa pag-unlad ng kaisipan ng tao. Nakatulong ito sa paglikha ng mga instrumentong kailangan sa paglalakbay-dagat. Ang mga instrumentong ito ay ang compass na unang ginamit ng mga Tsino na naging malaking kapakinabangan para sa kanilang pag-alam ng heograpikal na direksiyon at nagbibigay ng tamang direksiyon habang naglalakbay; ang astrolabe upang sukatin ang taas ng bituin.; ang hourglasses upang malaman ang tagal ng paglalakbay; paggamit ng „accurate“ na mapa; at ang sasakyang pandagat na caravel na nabuo noong 1400 na may dala-dalang kanyon at riple para pananggalang sa anumang masasagupa ng isang manlalakbay. Namulat ang mga tao ukol sa mga kapani-paniwalang ideya sa laki at hugis ng daigdig. Kaalinsabay nito ay ang paglaganap ng doktrinang merkantilismo na ang sukatan ng kayamanan at kaunlaran ng bansa ay ang dami ng kanyang pag-aaring pilak at ginto. Dahil dito, ang mga mayayaman at makapangyarihang bansa ay nagsimulang tumuklas at sumakop sa mga bagong lupain sa daigdig. Ang unang bahagi ng pagtuklas at pananakop ay naganap noong ika-15 hanggang ika-19 na siglo.

PAUNANG PAGTATAYA

Sa iyong pag-aaral, upang malaman mo ang dahilan, pangyayari at epekto ng unang Yugto ng kolonyalismo, nais ko muna ikaw ay maging handa. Sagutan mo muna ang mga sumusunod na mga katanungan.

Panuto: Piliin ang titik ng tamang sagot na nagpapakita ng tamang pahayag o konsepto.

1. Ang Europa ay dumepende sa mga matatagpuang spices sa Asya at sa India, ang mga sumusunod ay spices maliban sa

- A. Pepper B. Cinnamon C. Asukal D. Nutmeg

2. Ang mga spices na natagpuan ng mga Europeo sa Asya ay ginagamit nila sa kanilang

- A. Pagpreserba sa kanilang mga karne B. Pakikipagkalakalan C. Pagkain
D. Palitan ng produkto sa kalapit na bansa

3. Gumamit ang mga manlalakbay at mandaragat na Europeo sa kanilang mga eksplorasyon ng mga kagamitang makakatulong sa kanila upang tuntunin ang kanilang mga destinasyon, ang mga sumusunod ay mga kagamitan sa paglalakbay maliban sa

- A. Eyeglasses B. Compass C. Astrolabe D. Caravel

4. Ito ang mga unang uri ng mga sasakyang pandagat na ginamit ng mga Portuges at Espanyol noong ika-14 hanggang ika-15 siglo

- A. Armada B. Caravel C. Steam ship D. Astrolabe

5. Bagong teorya ukol sa pambansang patakaran sa ekonomiya na naniniwala na ang kapangyarihan ng isang bansa ay nakabatay sa yamang ginto at pilak mayroon ito.

- A. Merkantilismo B. Kapitalismo C. Sosyalismo D. Pyudalismo

UNANG YUGTO NG IMPERYALISMONG KANLURANIN

Ang eksplorasyon ay nagbigay-daan sa kolonyalismo o ang pagsakop ng isang makapangyarihang bansa sa isang mahinang bansa. Tatlong bagay ang itinuturing na motibo para sa kolonyalismong dulot ng eksplorasyon: **(1) paghahanap ng kayamanan; (2) pagpapalaganap ng Kristiyanismo; (3) paghahangad ng katanyagan at karangalan.**

Ang ika-15 hanggang ika-17 siglo ang unang yugto ng Imperyalismong Kanluranin. Ang imperyalismo ay ang panghihimasok, pag-impluwensiya, o pagkontrol ng isang makapangyarihang bansa sa isang mahinang bansa. Maaari itong tuwiran o di-tuwirang pananakop. Hindi sana maisasakatuparan ang paglalakbay ng mga Europeo sa malalawak na karagatan noong ika-15 siglo kung hindi dahil sa ilang salik tulad ng pagiging mausisa na dulot ng Renaissance, pagsuporta ng mga monarkiya sa mga manlalakbay, at pagkatuklas at pagpapaunlad sa mga instrumentong pangnabigasyon at sasakyang pandagat.

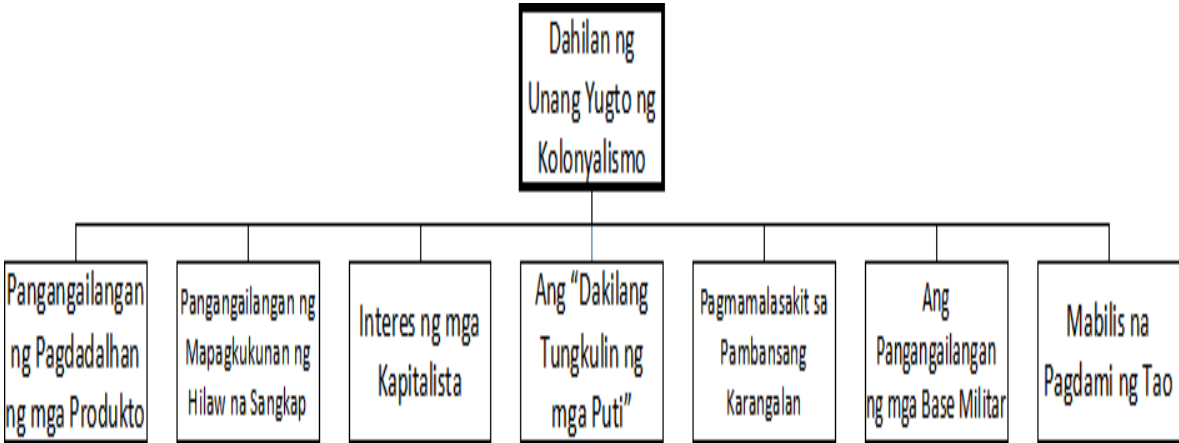
Sa kanilang paglalakbay, maraming pagsubok ang kanilang kinaharap. Gayunpaman, ang nasabing eksplorasyon ay nagkaroon ng matinding epekto sa naging takbo ng kasaysayan ng daigdig. Sa kabuuan, ang panahon ng eksplorasyon ay naging dahilan upang ang mga karagatan ay maging daan tungo sa pagpapalawak ng mga imperyong Europeo.

Halaw mula sa: Kasaysayan ng Daigdig nina Grace Estela C.Mateo et’ al pp. 241

MGA MOTIBO AT SALIK SA EKSPLORASYON

Ang Asya ay isa nang kaakit-akit na lugar para sa mga Europeo. Bagama’t ang kanilang kaalaman tungkol sa Asya ay limitado lamang at hango lamang sa mga tala ng mga manlalakbay tulad nina Marco Polo at Ibn Battuta, napukaw ang kanilang paghahangad na marating ito dahil sa mga paglalarawan dito bilang mayayamang lugar. Mahalaga ang aklat na The Travels of Marco Polo (circa 1298) sapagkat ipinabatid nito sa mga Europeo ang yaman at kaunlarang taglay ng China. Hinikayat nito ang mga Europeo na marating ang China. Samantala, itinala ng Muslim na manlalakbay na si Ibn Battuta ang kanyang paglalakbay sa Asya at Africa. Nakadagdag ang mga tala nina Marco Polo at Ibn Battuta sa hangarin ng mga Europeo na maghanap ng mga bagong ruta patungo sa kayamanan ng Asya, lalo pa at ang rutang dinaraan sa Kanlurang Asya sa panahong ito ay kontrolado ng mga Muslim.

Maraming dahilan ng pagpasok ng “Panahon ng Masigasig na Pananakop”. Ang ilang mga dahilan ay ang kilusang industriyal, pulitikal, militar at pangkatauhan.

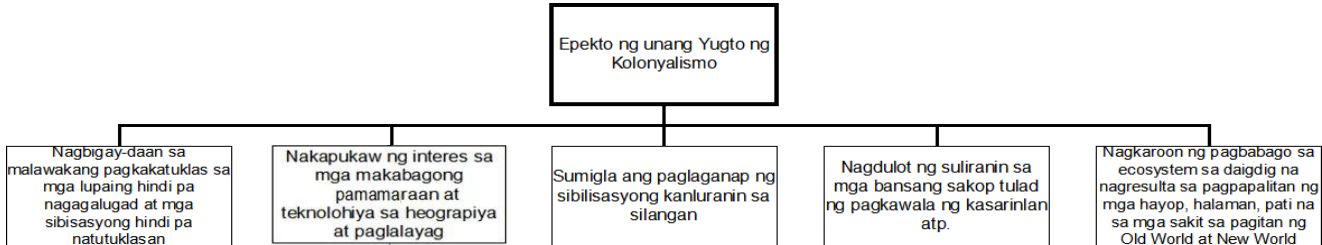
Dalawang bansa sa Europe ang nagpasimula ng paglalayag at pagtuklas ng mga bagong lupain - ang Portugal at Spain. Maliban dito naglayag din, tumuklas, nagtatag ng kolonya, at nanakop ng mga lupain ang mga bansang England, ang Holland o Netherlands, at ang France.

Bansang Kanluranin	Personalidad	Taon	Kontribusyon/Lugar na Narating
Portugal	Prinsipe Henry “The Navigator”		Porto Santo, 1418; Madeira, 1420; Azores, 1431; Gambia River, 1458; mga isla ng Cape Verde -naging pangunahing tagapagtaguyod ng mga paglalayag sa pamamagitan ng pag-anyaya ng mga mandaragat. Siya ang tagagawa ng mapa, matematisyan, astrologo at mag-aaral ng siyensiya sa bansa
	Bartholomeu Dias/Diaz	Agosto 1488	Cape of Good Hope
	Vasco da Gama	1497	Calicut, India
	Pedro Cabral	1500	Brazil
Spain	Haring Ferdinand V ng Aragon at Reyna Isabella I ng Castille	1469	Tumustos sa paglalayag para karangalan ng bansang Spain

	Christopher Columbus	Oktubre 12, 1492	Nakatuklas ng Bagong Mundo (America) Narating niya ang mga isla ng Carribean at sa South America Naabot niya ang Hispaniola (sa kasalukuyan ay ang mga bansa ng Haiti at Dominican Republic) at Cuba May titulong Admiral of the Ocean Sea, Viceroy at Gobernador ng mga islang kaniyang natagpuan sa Indies
	Amerigo Vespucci	1507	Nagpatunay na si Christopher Columbus ang nakatagpo ng Bagong Mundo Isinunod sa kanyang pangalan ang “America”
	Ferdinand Magellan	1519 1521	Narating ang Brazil o silangang baybayin ng South America Nakatuklas ng “Strait of Magellan” sa may Tierra del Fuego, narating ang Karagatang Pasipiko, at Ladrones Island Narating ang kapuluan ng Pilipinas Unang Circumnavigation o pag-ikot ng mundo
	Sebastian El/del Cano		Nagpatunay na ang mundo ay oblate spheroid
	Ponce de Leon	1513	Narating ang Florida sa America
	Hernando Cortes	1521	Nasakop ang Mexico (Tenochtitlan, ang tirahan ng Kabihasang Aztec)
	Francisco Pizarro	1535	Itinatag niya ang lungsod ng Lima nang masakop ang Inca (Peru)
	Hernando de Soto	1541	Ilog ng Mississippi
	Francisco Vasquez de Coronado		Ginalugad ang Grand Canyon
England	Haring Henry VII		Hari ng England
	John Cabot	1497	Nagbigay ng mga unang kolonya sa Inglatera gaya ng Newfoundland, Nova Scotia at New England na kasalukuyan ay bahagi ng Canada at Amerika
	Francis Drake	1607 1620	Itinatag ang unang pamayanang Ingles sa America ang Jamestown Itinatag ang Plymouth at ang English East India Company
Holland o Netherlands		1602 1605 1624	Itinatag ang Dutch/Netherthands East Indies Company o Vereenigde Oostindische Compagnie (VOC) Napaalis nila ang Portugal mula sa Amboyna at Tidore sa Moluccas Itinatag ang Batavia sa Java at sinimulan ang pagsakop sa Indonesia(East Indies) Sinakop ang Hilagang Australia (Bagong Holland) Isang trade outpost o himpilang Pangkalakalan ang itinatag sa rehiyon na pinangalanang New Amsterdam (New York City ngayon)
	Abel Tasman		Natuklasan ang Tasmania at New Zealand
	Henry Hudson	1609	Nagtatag ng pamayanan sa Africa Nagkaroon ng mga kolonya sa North America Napasok ang New York Bay- pinangalanan niya itong New Netherlands Nagpasimula ng Dutch West India Company na matatagpuan sa Ilog ng Hudson na ipinangalan sa kanya (Manhattan, USA)
France	Jacques Cartier	1534	Nakarating sa Ilog ng St.Lawrence at inangkin ang mga lupain na Silangan Canada ngayon

	Samuel de Champlain	1608	Itinatag ang Quebec bilang sentro ng kalakalan “Ama ng Bagong France” Nagtatag ng mga kolonya na ngayon ay kilala bilang Maine, Montreal at Nova Scotia
	Louis Joliet at Jacques Marquette		Narating ang Great Lakes at ang mga ilog ng Wisconsin at Mississippi
	La Salle	1682	Inangkin ang buong lambak ng Mississippi
	Giovanni da Verrazano		Narating niya ang Hilagang Carolina patungo sa Maine, ngayo’y estado ng Amerika
	Robert Cavalier		Sinakop ang kabuuang bahagi ng Ilog ng Mississippi
	St. Dominique ang pinakamayamang kolonya ng France		

Ang Kasunduan ng Tordesillas ay naglatag ng matatag na dahilan ng paghahati ng mundo sa pagitan ng Espanya at Portugal. Ang dalawang Europeong bansa lamang na ito ang nagbigay rekognisyon sa nabanggit na kasunduan. Ang Netherlands, France at England ay mga bansang Europeo na nagkaroon din ng interes na sumali sa paligsahan ukol sa panggagalugad ng mga kayamanan sa mga kalupaan na nasa labas ng Europa.

Gawain 1: Talahanayan ng unang Yugto ng Kolonyalismo! Punan Mo!

Gamit ang talahanayan, punan mo ng mga Personalidad na kasapi sa unang Yugyo ng Kolonyalismo at bansang nasakop/narating nito. Magbigay lamang ng tatlong (3) personalidad at tukuyin ang teritoryo, isla o bansang nasakop/narating.

BANSANG KANLURANIN	PERSONALIDAD O TAO	BANSANG NASAKOP/NARATING
Portugal	Halimbawa: Vasco da Gama	Calicut, India
Spain		
Netherlands		
England		
France		

Gawain 2: Mabuti o Masama?

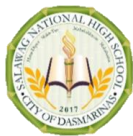
Matapos ang pagtalakay sa mga pangyayari sa unang yugto ng kolonyalismo, tatayain ng gawaing ito kung naunawaan mo ang mahahalagang konseptong tinalakay. Lagyan ng **Tsek (/)** ang kolum na iyong sagot.

EPEKTO NG UNANG YUGTO NG KOLONYALISMO	NAKABUTI	NAKASAMA	DAHILAN
1. Paglakas ng ugnayan ng Silangan At Kanluran			
2. Paglaganap ng sibilisasyong Kanluranin sa Silangan			
3. Pagbabago ng ecosystem ng daigdig bunga ng pagpapalitan ng hayop, halaman at sakit.			
4. Paglinang ng mga Kanluranin sa likas na yaman ng mga bansang nasakop			
5. Interes sa mga bagong pamaraan at teknolohiya sa heograpiya at paglalayag			

Gawain 3. Isipin mo

Panuto: Magbigay ng sariling opinyon batay sa katanungan sa ibaba.

Sa kasalukuyang panahon, katanggap-tanggap bang manakop pa rin ang mga makapangyarihang bansa? Bakit?

IKATLONG MARKAHAN
Araling Panlipunan 8 – KASAYSAYAN NG DAIGDIG
IKA-APAT NA LINGGO

Name: _____ **Section:** _____

REBOLUSYONG SIYENTIPIKO, ENLIGHTENMENT, AT REBOLUSYONG INDUSTRIYAL

Sa araling ito ay ipapaliwanag ang naging pag-usbong ng Rebolusyong Siyentipiko, Enlightenment, at Rebolusyong Industriyal sa Europa at kung paano ito naging pangunahing dahilan ng malawakang transpormasyon ng daigdig.

REBOLUSYONG SIYENTIPIKO

Hindi naimbento ang agham sa panahon lamang ng Rebolusyong Siyentipiko. Sa halip, malaon na itong ginagamit ng mga Greek bilang scientia na nangangahulugang “kaalaman”. Subalit wala pang konsepto ng agham bilang isang disiplina at hindi pa nila tinatawag ang sarili bilang siyentista.

Noong ika-15 siglo, ang pag-unawa ng mga Europeo tungkol sa mundo at sansinukob

ay batay sa aral ng mga Kristiyano at pilosopiya ni Aristotle. Masasabing napakaliit na grupo lamang ang nagtatanong sa tradisyunal na kahiwagaan ng sansinukob.

Ang ika-16 at ika-17 siglo ang hudyat sa pagpasok ng Rebolusyong Siyentipiko. Ito ang simula ng panahon ng pagsisiyasat sa pamamagitan ng eksperimento bunga ng kanilang pagmamasid sa sansinukob. Ang bagong ideyang siyentipiko ay instrumento sa pagkakaroon ng panibagong pananaw sa kaalaman at paniniwala ng mga Europeo. Ang dating impluwensiya ng Simbahan sa pamumuhay at kaisipan ng mga tao ay nabawasan at humina dahil sa mga paglalathala ng mga bagong tuklas na kaalaman na pinatunayan ng “bagong siyensiya”. Naging tulong ang panahon ng katuwiran (age of reason) upang magkaroon ng bagong liwanag ang mga tradisyunal na ideya at bigyan ng bagong paglalarawan at redepinisyon ng lipunan.

Ilan sa nakilalang mga tanyag na tao sa rebolusyong siyentipiko ang mga sumusunod:

Nicolaus Copernicus	Pinatunayan ang pag-ikot ng mundo sa sarili nitong aksis habang ito’y umiikot sa araw na nakilala sa katawagang <i>Teoryang Heliocentric</i> .
Johannes Kepler	Bumuo ng isang pormula sa pamamagitan ng matematika tungkol sa posibleng pag-ikot sa isang paribilog ng mga planeta sa araw na di gumagalaw sa gitnang kalawakan. Ito’y tinawag niyang <i>ellipse</i> .
Galileo Galilei	Taong 1609 nang nabuo ni Galileo ang kaniyang imbensiyong teleskopyo at naging dahilan ng kaniyang pagdidiskubre sa kalawakan.

ANG ENLIGHTENMENT

Isa sa bunga ng pamamaraang makaagham ang epekto ng rebolusyon sa iba’t ibang aspeto ng buhay. Marami ang nagmungkahi na gamitin ang pamamaraanupang mapaunlad ang buhay ng tao sa larangan ng

pangkabuhayan, pampolitika, panrelihiyon, at maging sa edukasyon. Tinawag itong Panahon ng Kaliwanagan (Enlightenment). Nagsimula ito sa batayang kaisipang iminungkahi ng mga pilosopo. Bagama’t ang Enlightenment ay tumutukoy sa pilosopiyang umunlad sa Europe noong ika-18 siglo, maaari ring sabihing ito ay isang kilusang intelektuwal. Ang Enlightenment ay binubuo ng mga iskolar na nagtangkang iahon ang mga Europeo mula sa mahabang panahon ng kawalan ng katuwiran at pamamayani ng pamahiin at bulag na paniniwala noong Middle Ages. Ang ambag ng mga intelektuwal na ito ang nagsilbing pundasyon ng mga modernong ideyang may kinalaman sa pamahalaan, edukasyon, demokrasya, at maging sa sining. Ang mga intelektuwal na ito ay nakilala

bilang mga philosopher o pangkat ng mga intelektuwal na humikayat sa paggamit ng katuwiran, kaalaman, at edukasyon sa pagsugpo sa pamahiin at kamangmangan. Sinuri nila ang kapangyarihan ng relihiyon at tinuligsa ang kawalan ng katarungan sa lipunan.

Thomas Hobbes	Ginamit niya ang ideya ng natural law upang isulong ang paniniwala na ang absolutong monarkiya ang pinakamahusay na uri ng pamahalaan.
John Locke	Paniniwala na ang tao sa kaniyang natural na kalikasan ay may karapatang mangatuwiran, may mataas na moral at mayroong mga natural na karapatan ukol sa buhay, kalayaan at pag-aari.Ang kaniyang mga ideya ay isinulat niya noong 1689 sa pamamagitan ng lathalaing Two Treatises of Government
Baron de Montesquieu	Hinati niya sa tatlong sangay ang pamahalaan: ang lehislatura na pangunahing gawain ay ang pagbubuo ng mga batas; ang ehekutibo na nagpapatupad ng batas at ang hukuman na tumatayong tagahatol.
Voltaire o Francois Marie Arouet	Nagsulat ng ilang mga lathalain laban sa Simbahan at Korteng Royal ng France

REBOLUSYONG INDUSTRIYAL

Taong 1700 at 1800 nang nagkaroon ng malaking pagbabago sa aspektong agrikultura at industriya sa mga bansa sa Europe at sa United States. Ang transpormasyon na ito ay nakilala sa katawagang Rebolusyong Industriyal dahil pinalitan nito ang gawaing manwal sa mga kabukiran ng mga bagong imbentong makinarya. Nagbigay ito ng malaking produksiyon sa mga bansa, karagdagang kita at pamilihan ng kanilang mga yaring produkto. Maraming mga naninirahan sa mga kabukiran ang lumipat ng tirahan sa mga siyudad at namasukan sa mga industriya upang kumita nang malaki.

Ang Great Britain ang nagpasimula dahil sa pagkakaroon nito ng maraming uling at iron na naging pangunahing gamit sa pagpapatakbo ng mga makinarya at pabrika. Lumaganap ang kaniyang pakikipagkalakalan at ito ay naging dahilan ng pagiging matatag ng kaniyang kalakalan. Sinuportahang mabuti ng pamahalaan ang kalakalang ito sa pamamagitan ng pagtatatag ng malakas na hukbong pandagat upang protektahan ang kanilang imperyo ng kalakal.

Ilan sa mga pagbabago sa panahon rebolusyong industriyal ang mga sumusunod: **Industriya ng Tela**

<i>Spinning Jenny</i>	nagpabilis sa paglalagay ng mga sinulid sa bukilya nang mabilis at sa maraming sisidlan.
<i>Cotton gin</i>	Naimbento ni Eli Whitney na nakatulong para maging madali ang paghihiwalay ng buto at iba pang mga materyal sa bulak na dati ay halos ginagawa ng 50 manggagawa.
<i>Flying Shuttle</i>	Naimbento ni John Kay na isang makina na nagpabilis sa paghahabi ng tela.

Ang Paglago at Paglaki ng Rebolusyong Industriyal

<i>Steam Engine</i>	Naimbento ni James Watt na isang makinang pinapagana ng pinainit na singaw. Naging daan para maragdaganang suplay ng enerhiya na magpapatakbo sa mga pabrika.
<i>Unang Telepono</i>	Naimbento ni Alexander Graham Bell
<i>Bombilya</i>	Naimbento ni Thomas Alva Edison kung saan ipinakilala niya ang lakas ng elektrisidad upang nang lumaon ay makatulong para ang isang buong komunidad ay maliwanagan at patakbuhin pa ang mga makabago nilang kasangkapan.

Gawain 1. Maikling Pagsusulit WRITTEN TASK

A. Malayang Pagpili

Panuto: Piliin sa loob ng kahon ang angkop na salita upang tukuyin ang mga sumusunod na salaysay.

- Scientia
Enlightenment
John Locke
Steam Engine
Baron de Montesquieu
- Great Britain
Nicolaus Copernicus
Galileo Galilei
Flying Shuttle
Philosophers

- _____ 1. Ipinakilala niya ang teoryang heliocentric.
- _____ 2. Kilala bilang panahon ng katuwiran o rason.
- _____ 3. Nangangahulugang kaalaman.
- _____ 4. Naimbento ni John Kay na isang makina na nagpabilis sa paghahabi ng tela.
- _____ 5. Nakadiskubre ng teleskopyo upang makita ang mga planeta at iba pang bagay sa sanglibutan.
- _____ 6. Pangkat ng mga intelektuwal na humikayat sa paggamit ng katuwiran, kaalaman at edukasyon sa pagsugpo sa pamahiin at kamangmangan.
- _____ 7. May akda ng Two Treatises of Government.
- _____ 8. Sa bansang ito nagsimula ang Rebolusyong Industriyal dahil sa saganang suplay ng bakal at uling (coal)nito.
- _____ 9. Naimbento ni James Watt na isang makinang pinapagana ng pinainit na singaw.
- _____ 10. Hinati niya sa tatlong sangay ang pamahalaan: lehislatura, ehekutibo at hudikatura.

B. Tama o Mali

Panuto: Suriin ang mga pahayag kung ito ay tama o mali. Isulat ang salitang **TAMA** kung ang pahayag ay totoo at **MALI** kung ang pahayag ay hindi totoo.

- _____ 1. Ang rebolusyong industriyal ay nagbunga ng malawak na pagbabago sa lipunan katulad ng pagkakabuo ng mga kalsada, riles, mga makinarya, at mga imbensyon sa pagpapaunlad ng industriya.
- _____ 2. Sa rebolusyong siyentipiko napatunayan na ang daigdig ang sentro ng sanglibutan o teoryang geocentric hindi katulad ng paniniwala noong klasikal na panahon.
- _____ 3. Ang enlightenment ay nabigo upang mabago ang batas ng lipunan ng tao na maging mabuti kaysa sa naunang mga sistema ng pamamahala.
- _____ 4. Ang mga kabataan at kababaihan ay kinakailangang magtrabaho ng sapilitan kapalit ang mababang sahod sa panahon ng rebolusyong industriyal.
- _____ 5. Ayon kay Adam Smith ang pamahalaan ay dapat na huwag makialam sa mga gawaing pang-ekonomiko ng bansa o laissez faire.

Gawain 2. PERFORMANCE TASK

Sa iyong palagay, ano ang mahalagang kontribusyon ng rebolusyong siyentipiko, enlightenment, at rebolusyong industriyal sa buhay natin ngayon? Isulat ang sagot sa espasyo sa ibaba.

IKATLONG MARKAHAN
Araling Panlipunan 8 – KASAYSAYAN NG DAIGDIG
IKA-LIMA AT ANIM NA LINGGO

Name: _____

Section: _____

Rebolusyong Amerikano at Pranses

REBOLUSYONG AMERIKANO

Sa huling bahagi ng ika -18 siglo, ibang uri ng himagsikan ang lumaganap sa bahagi ng Atlantiko. Ito ay naimpluwensyahan ng mga ideyang lumaganap noong panahon ng Enlightenment. Inilalatag nito ang mga pagtatanong tungkol saabsolutong Monarkiya at sa dominasyon ng Simbahan sa mga panlip[unan at pampolitikang galaw ng mga tao. Ang ganitong kaisipan ay naging daan upang patalsikin ang tradisyonal na rehimen ng America at France. Nagsimula ang digmaan noong 1775 sa pagitan ng 13 kolonya sa Timog America at Great Britain. Ito ang unang himagsikan na naghangad ng kalayaan at pagbabago sa lipunan.

Ang Labintatlong kolonya

Ang malaking bilang ng mga ingles ay nagsimulang lumipat at manirahan sa Hilagang Amerika noong ika – 17 na siglo. Karamihan sa kanila ay nakaranas ng persecution dahil sa kanilang bagong pananampalataya na resulta ng Repormasyon at Enlightenment sa Europe. Sa kalagitnaan ng ika – 18 siglo ay nakabuo na sila ng 13 magkakahiwalay na kolonya na ang hangganan sa hilaga ay Massachusetts at sa Timog ay Georgia. Bawat isa sa mga kolonya ay may sariling lokal na pamahalaan. Noong 1750 ay gumastos ng napakalaking halaga ang British laban sa France upang mapanatili sa ilalim ng kanilang imperyo ang 13 kolonya. Nais ng mga British na ang mga kolonya ay mag ambag sa kanilang gastusin sa pamamagitan ng pagdaragdag ng mga buwis.

Mga Dahilan ng Paghihimagsik ng Amerika laban sa Britanya

Ang mga kolonya ay walang kinatawan sa Parlamento ng British sa London kaya sila ay nagprotesta sa pagbabayad sa labis na buwis na ipinapataw sa kanila. Ang kanilang naging paboritong islogan ay “walang pagbubuwis kung walang representasyon”. Noong 1773 ay isang pangkat ng mga kolonista ang nagsuot ng kasuotan ng mga katutubong Amerikano at nakapasok sa isang pangkalakal na barko ng Ingles. Kanilang itinaon ang mga tone –toneladang tsaa sa pantalan ng Boston Harbor sa Massachusetts. Sila ay nagprotesta sa ipinataw na buwis sa tsaa na inaangkat sa mga kolonya. Kinilala sa kasaysayan ang pangyayaring ito bilang Boston tea party. Nagpasa ang pamahalaan ng Britanya ng kaparusahan sa mga kolonista na naging sangkot sa naturang insidente.

Samantala ang Stamp Act na ipinasa ng Parlamento noong 1765 ay nagdagdag ng buwis para sa pamahalaan ng Britanya. Naisagawa ito sa pamamagitan ng paglalagay ng mga selyo sa anumang produkto na sasalahin sa Britanya mula sa mga kolonya. Ang batas na ito ay lubhang nagpabigat para sa mga kolonistang Amerikano at nagdagdag ng galit sa kanilang mga damdamin. Ang mga kolonyang bumubuo sa 13 kolonya ng Britanya sa America ay dagling suymaklolo sa naging kinahinatnan ng insidente sa Massachusetts. Binuo nila ang Unang kongersong Kontinental na dinaluhan ng mga kinatawan ng bawat kolonya maliban sa Georgia. Noong ika 5 ng Setyembre 1774, 56 na kinatawan ng mga kolonya ang dumalo dito. Binigyang diin nila na wala nang dapat makitang pagkakaiba ang isang taga – Virginia, Penssylvania, New York, at New England. Nagkaisa sila na itigil na ang pakikipagkalakalan sa Great Britain at ito ay nagsimula pagkatapos ng Setyembre, 1775. Marami sa mga kolonya ang determinadong bumuo at gumamit ng mga radikal na pamamaraan upang labanan ang puwersa ng Great Britain, sa bawat kolonya ay bumuo ng magiging kabilang sa boluntaryong army at handing makipaglaban sa pamamagitan ng digmaan.

Pagsisimula ng Digmaan

Noong Abril 1775 nagpadala ang Great Britain ng tropa ng mga sundalo sa Boston upang kunin nang puwersahin ang isang tindahan ng pulbura sa bayan ng Concord. Isang Amerikanong panday na si Paul Revere ang naging kasangkapan upang malaman ng mga tao na may paparating na mga sundalong British. Sa pamamagitan ng pagsakay sa kanyang kabayo at paggilid sa buong bayan ay napagsabihan niya ang mga tao na maghanda sa pakikipaglaban. Kaya mayroong grupo ng mga tagapangalaga at tagabantay na Amerikano ang humadlang sa mga sundalong British na papalapit sa bayan ng Lexington.

Nagpalitan ng putukan ang magkabilang pangkat hanggang sa walong Amerikano ang napatay. Dito na nagsimula ang digmaan para sa kalayaan ng mga Amerikano. Sa Concord naman ay nagkaroon ng pagkakataon ang mga Amerikano na mag organisang at puwersahang mapabalik ang mga sundalong British sa Boston at dito na nila tuluyang nakubkob ang mga sundalong British sa loob ng siyudad.

Ang Kongresong Kontinental ay muling nagpulong sa ikalawang pagkakataon noong Mayo 1775 at idineklara ang pamahalaan na tinawag nilang United Colonies of America (pinagbuklod na mga kolonya ng Amerika). Ang hukbo ng mga military ay tinawag na Continental army at ang naatasan na commander in –chief ay si George Washington. Sinubukan ng mga hubong military na makuha ang Boston ngunit natalo sila sa digmaan sa Bunker Hill. Sinunod nilang kubkubin ang Canada subalit natalo rin sila dito. Bagamat sunod sunod ang pagkatalo ng mga Amerikano sa labanan ay hindi parin sila nawalan ng pag asa hanggat tuluyang napaalis nila ang mga sundalong British na patuloy na nakukubkob sa Boston noong Marso 1776.

Deklarasyon ng Kalayaan

Noong Hunyo 1776 ay nagpadala ng malaking tropa ang Great Britain sa Atlantiko upang tuluyang durugin at pahinain ang puwersang Amerikano. Upang matugunan ang ganitong pangyayari ay minarapat ng Kongresong Kontinental na aprubahan ang Deklarasyon ng Kalayaan noong Hulyo 4. Ang dokumento ay naisulat halos lahat ni Thomas Jefferson, isang manananggol. Binigyang diin dito na ang dating mga kolonya ay di na kasalukuyang teritoryo ng Great Britain. Sila sa panahong iyon ay kinikilala na bilang malayang nasyon sa katawagang Estados Unidos ng Amerika.

Ang bansang France ay tradisyonal na kalaban ng British at ang mga Pranses ay naging lihim na taga suporta ng mga rebeldeng Amerikano simula pa lamang ng labanan. Noon pang 1778 ay nagsimula nang bigyan ng pagkilala ng pamahalaang France ang United States of America bilang malayang bansa. Nagpadala sila ng mga bapor pandigma upang matulungan ang mga Amerikano sa kanilang pakikipaglaban sa British. Dahil sa lumalakas na puwersa ng mga rebelde ay minabuti ng Great Britain na sakupin ang katimugang bahagi ng kolonya isa –isa. Noong Disyembre 1778 ay nakuha ng mga British ang daungan ng Savannah at nakontrol ng buo ang Georgia. Dahil dito ay naging mahirap sa mga Amerikano upang muling makuha ang Savannah kahit may tulong ng mga Pranses.

REBOLUSYONG PRANSES: ANG PAMUMUNO NG KARANIWANG URI

Mga Salik Sa Pagsiklab Ng Rebolusyon

Ano ang mga salik nanagbigay daan sa Rebolusyong Pranses? Ilan sa mga ito ay kawalan ng katarungan sa rehimen; oposisyon ng mga intelektuwal sa mamayaning kalagayan; walang hangganang kapangyarihan ng hari; personal na kahinaan nina haring Louis XV at Haring Louis XVI bilang mga pinuno, at krisis sa pananalapi na kinaharap ng pamahalaan. Taong 1789 ang France ay pinamumunuan ni Haring Louis XVI, isang bourbon na ang pamumuno ay absoluto. Ang absolutong hari ay itinuturing na makapangyarihang pinuno ng isang nasyon sapagkat ang kanilang ginagamit na basehan sa kanilang pamumuno ay Divine Right Theory. Ito ay pinaniniwalaan na ang kapangyarihan ng isang hari ay nagmula sa kanilang diyos para pamunuan ang bansa.

Ang lipunang France ay nahahati sa tatlong pangkat na tinatawag na Estate;

- Unang Estate - binubuo ng mga pari, Obispo at ilang may katungkulan sa sumbahan
- Ikalawang Estate – binubuo ng mga mahaharlikang pranses.
- Ikatlong Estate - binubuo ng mga nakararaming bilang ng mga Pranses gaya ng mga magsasaka, mga utusan guro at iba pa.

Taong 1780 ay kinailangan ng pamahalaang France ng malaking halaga para itaguyod ang pangangailangan ng lipunan. Ang bumuo ng una at ikalawang estate sa ilalim ng kautusan ng hari ay di ibinibilang sa mga nagbubuwis at ang ikatlong estate lamang nag nagbabayad. Idagdag pa ang maluho at magarbang buhay ng hari at ng kaniyang pamilya kaya patuloy ang paghihirap ng nasa ikatlong estate. Gayundin, ang maraming digmaan na sinalihanng France kabilang na dito ang tagumpay sa Amerika na umusbos ng pera para gamitin sa pangangailangan ng mga pangkaraniwang Pranses.

Ang Pambansang Asemblea

Upang mabigyang lunas ang kakulangan sa salapi na kailangan ng France nang panahong iyon ay minabuti ni Haring Louis XVI na magdaos ng isang pagpupulong ng lahat ng kinatawan ng tatlong estate noong 1789 sa Versailles. Hindi nabigyang lunas ang suliranin ukol dito dahil hindi nagkasundo ang mga delegado sa paraan ng pagboto. Dati, nagpupulong ng hiwalay ang tatlong estate. Matapos nito’y saka pa lamang sila boboto. Madalas na magkatulad ang boto ng una at ikalawang estate kaya naman madalas talo ang ikatlong estate. Dahil dito, humiling ang ikatlong estate na may malaking bilang kasama ng mga bourgeoisie na ang bawat delegado ng asemblea ay magkaroon ng tig – iisang boto. Sapagkat humigit kumulang kalahati ng 1,200 delegado ay mula sa ikatlong estate, malaki ang kanilang pagkakataon na maisakatuparan ang nais na mga reporma. Mula sa panukala ni Abbe Sieyes isang pari, idineklara ng ikatlong estate ang kanilang sarili bilang Pambansang Assembly noong Hunyo 17, 1789.

Sa kabila nito ay itinuloy pa rin ni Haring Louis XVI ang hiwalay na pagpupulong. Isinara ang lugar na dapat ay dako ng ikatlong estate ng kanilang pagpupulong kung kaya’t sila ay nagtungo sa tennis court ng palasyo. Maraming mga pari at ilang noble ang sumama sa kanila at hiniling sa hari na bumuo ng konstitusyon at nanindigan na hindi aalis hanggat hindi naisasakatuparan ang kanilang layunin. Matapos ang isang linggo’y ibinigay na ng hari ang hiling ng ikatlong estate nang kaniyang pinag – utos na sumama ang una at ikalawang estate sa pambansang asemblea. Maituturing ang pangyayaring ito na unang pagwawagi ng ikatlong estate.

Ang Pagbagsak ng Bastille

Nagkaroon ng malaki at popular na suporta sa Paris ang bagong Asembleya. Noong Hunyo sa payo ni reyna Marie Antoinette, ay nagpadala ng mga sundalo sa Paris at Versailles ang hari upang payapain ang lumalaganap na kaguluhan. Ang desisyong ito ay lalong nagpaigting sa paglaganap ng rebelyon. Isang Malaking kaguluhan ang nangyari noong Hulyo 14, 1789 nang sugurin ng mga galit na mamamayang ng Bastille. Ito ay isang kulungan ng mga napagbintangan at kalaban ng monarko. Sila ay pinakawalan sa bilangguan. Ang pagbagsak ng Bastille ay palatandaan na ang mga tao ay naghahangad ng pagbabago sa pamahalaan.

Lumaganap ang kaguluhan sa ibat ibang panig ng France at tinawag na mga rebolusyonaryo ang mga sumama sa pakikipaglaban. Sila ay mga sunadalong sinanay at handing ipagtanggol ang Asemblea. Karaniwan silang nakasuot ng mga badges na pula, puti at bughaw na naging kulay ng rebolusyon at matatagpuan parin sa watawat ng France maging sa kasalukuyan. Taong 1789 nang ang Constituent Assembly, ang bagong katawagan sa Asembleyang nasyonal ay nakapagpalabas ng isang bagong saligang batas. Ang pambungad na pananalita ng saligang batas ay tungkol sa Deklarasyon ng mga karapatang Pantao at mamamayan. Binigyang diin nito na ang lipunang Pranses ay kinakailangang nakabatay sa mga ideya ng kalayaan, pagkakapantay – pantay at kapatiran. Makalipas ang dalawang taon, Setyembre 1791, ay lubusang napapayag si haring Louis XVI na pamahalaan na ang France sa pamamagitan ng bagong saligang batas. Ang mga kapangyarihan ng mga nasa Simbahan at mga maharlika at nabawasan din at ang halalan para sa Asembleyang bubuo ng mga batas ay idinaos.

Agosto 27, 1789 nang isinulat ng mga Pranses ang Declaration of the Rights of Man. Ilan sa mga prinsipyong nakapaloob dito ay ang tulad ng: *“Men are born and remain free and equals in rights”, “law is the expression of general will (of the*

people)”; “The aim of the government is the preservation of the rights of man”, at ang “Every man is presumed innocent until proven guilty”.

Ang Pagsiklab ng Rebolusyon

Maraming mga monarko sa Europe ang labis na naapektuhan sa pagsiklab ng French Revolution. Natakot silang sa ganoong uri ng rebolusyon ay lumaganap sa kanilang kaharian. Noong 1792, nagpadala ang Austria at Prussia ng mga sundalong tutulong upang talunin ang mga rebolusyonaryong Pranses. Ngunit ang mga ito ay bigo na manalo. Ang rebolusyon ay lalong naging malakas at malaki sa pamamagitan ng pamumuno ng isang abogadong si Georges Danton. Pinaghinalaan ng mga rebolusyonaryo na posibleng ang mga noble ng France ay nakikipag alyansa sa iba pang bansa sa Europa upang muling ibalik ang kapangyarihan ng hari at tapusin ang rebolusyon. Dahil dito ay hinuli nila ang hari at ang mga sumusuporta sa kaniya at pinatay sa pamamagitan ng paggamit ng guillotine. Ang pangyayaring ito sa France ay tinawag na September Massacres. Noong 1793 ay napugutan ng ulo si haring Louis XVI at sa taong ding iyon ay isinunod ang kaniyang asawa na si Reyna Marie Antoinette. Dahil sa sunod sunod na pangyayari ay idineklarang isang Republika ang France..

Si Napoleon Bonaparte

Taong 1794 nang humina ang rebolusyonaryo at nakuha ng mga moderates ang pamamahala. Sina Danton at Robespierre na kabilang sa extremist ng rebolusyon ay pinatay sa pamamagitan ng guillotine. Napagwagiaan naman ng France ang kaniyang pakikidigma sa mga bansang Europeo kaya ang mga ito ay lumagda sa kasunduan Maliban sa Britanya. Taong 1795 nang ang Republika ng France ay gumamit ng bagong saligang batas na ang layunin ay magtatag ng isang

direktoryo na pinamumunuan ng limang tao na taon taon ay ihahalal. Ngunit ang pamahalaang ito ay hindi nagtagumpay. Ito’y sa dahilang ang pamahalaan ay naubusan ng pera. Samantala, iba – ibang pangkat pampolitika ang nagnais na hawakan ang pamahalaan at maraming tao ang nais na bumalik sa monarkiya.

Napoleonic Wars

Ang digmaang ito ay isinunod sa pangalan ni Napoleon na naging pinuno ng France noong 1799 at nagtangkang ipakilala ang kaniyang ideya ng pamahalaan sa buong Europe. Ang Napoleon wars ay serye ng mga digmaang kaniyang pinamunuan. Ang digmaan ay nagwakas nang si Napoleon ay natalo sa Digmaan sa Waterloo noong 1815.

Ang digmaang Napoleonic ay nagsimula sa panahon ng Rebolusyong Pranses. Nagtagumpay ang mga rebolusyon na mapaalis at mapahina ang kapangyarihan ng hari ng France at maitatag ang isang Republika. Dahil sa pangyayaring ito ay nagkaroon ng takot ang iba pang mga monarko sa napipintong paglaganap ng rebolusyon na posibleng magpabagsak sa kanilang pamumuno. Noong 1792 ay nagpadala ang mga pinuno ng Austria at Prussia ng hukbong sandatahan upang lusubin ang France Ngunit sila at natalo ng mga Panses kaya sa pananaw nila ang mabuting paraan para madepensa ang rebolusyon ay palaganapin ito sa mga karatig bansa. Taong 1793 ay nagsimulang lusubin ng rebolusyonaryong Pranses ang Netherlands. Upang mapigil na papalakas na pwersa ng France ay minabuti ng Great Britain, Spain, Protugal at Russia na sumali sa digmaan.

Taong 1813 nang talunin ng pinagsamang puwersa ng Great Britain, Austria, Prussia, at Russia ang emperador na Pranses na si Bonaparte. Nangyari ang labanan sa waterloo na matatagpuan sa Netherlands. Ang imperyong binuo ni Napoleon ay biglang bumagsak at noong Hunyo 22 siya ay sumuko sa mga British. Siya ay ipinatapon sa isla ng St. Helena, lugar na kaniyang kinamatayan noong 1821 na batay sa mga bagong pagsusuri ay dahil sa arsenic poisoning. Si haring Louis XVIII ang naluklok na emperador ng France pagkatapos na maipatapon si Napoleon Bonaparte.

GAWAIN SA PAGKATUTO BILANG 1: WRITTEN TEST

Punan ang mga patlang ng bawat salita upang mabuo ang hinahanap na tamang sagot.

- N _ PO _ _ _ NIC WARS

1. Tumutukoy sa digmaang ipinangalan sa isang heneral na Pranses, naglalayong magpakilala ng kaisipang rebolusyonaryo sa kabuuan ng France.
- B _ _ T _ L _ E

2. Ang kulungang ito ay sumisimbolo sa kapangyarihang monarkal ng France
- _ R _ _ _ E

3. Ang bansang ito ay ang naging lihim na taga suporta ng mga rebeldeng Amerikano laban sa British.
- N _ SY _ _ A _ _ _ MO

4. Masidhing damdamin na nagtutulak sa isang taong ipaglaban ang kaniyang kalayaan, karangalan at karapatan.
- GEORGE _ A _ _ ING _ _ N

5. Siya ang naatasang maging Commander in Chief ng binuong Continental Army ng United Colonies of Amerika laban sa mga British.

GAWAIN SA PAGKATUTO BILANG 2: PERFORMANCE

Ipaliwanag ang mga sumusunod na pangyayari na nagbigay daan sa paghihimagsik ng mga kolonistang Amerikano. (5 puntos bawat isa)

1. BOSTON TEA PARTY –
2. STAMP ACT –

IKATLONG MARKAHAN
Araling Panlipunan 8 – KASAYSAYAN NG DAIGDIG
IKA-PITONG LINGGO

Name: _____

Section: _____

Ikalawang Yugto ng Imperyalismong Kanluranin

Ang Pananakop sa Makabagong Panahon

Nagsimula ang pananakop ng mga kanluraning bansa sa ibang lupain nang pumalaot ang mga barkong Europeo. Isa isang nanakop ng lupain ang Portugal, Spain, Netherlands, France at Britain at nagtayo ng mga kolonya sa Asia at America. Ngunit lahat ng mga imperyong ito ay bumagsak bago nagsimula ang ika-19 na siglo. Nawalan ng kolonya sa North America ang Netherlands at France. Matagumpay na nakapag-alsa laban sa pamahalaan ang 13 kolonya ng Spain at Portugal.

Dahilan, Uri at Lawak ng Pananakop

Ang dahilan ng iba ay upang sanayin ang sarili sa pamamahala ta marami pang pagbabalat-kayo. Iba-iba rin ang uri ng kolonyang itinatag b'taay sa katayuan ng mamamayan. May nagtayo ng **kolonya, protectorate, concession o sphere of influence**. Sa mga mananakop, pinakamalawak ang imperyo ng Britain.

Ang **protectorate** ay pagbibigay sa kolonya ng proteksiyon laban sa paglusob ng ibang bansa. **Concession** at ang pagbibigay ng espesyal na karapatang pangnegosyo. Samantalang ang **sphere of influence** ay isang lugar o maliit na bahagi ng bansa kung saan kontrolado ang pamahalaan at pulitika ng makapangyarihang bansa.

Iba-iba ang dahilan ng pananakop. Ang ilan ay binibigyang katuwiran ang pananakop sa paggamit ng **manifest destiny at white man's burden**. Ayon sa **doktrinang manifest destiny** may karapatang ibigay ng Diyos ang United States ang mapalawak at angkinin ang buong kontinente ng Hilagang America. Paniniwala naman sa white man's burden na tungkulin ng mga Europeo at ang kanilang mga apo na panaigin ang kanilang maunlad na kabihasnan sa mga katutubo ng mga kolonyang kanilang sinakop. Bunsod ng pangangailangan sa hilaw na mga sangkap, pagsunod sa sistemang kapitalismo at paniniwalang Karapatan at tungkulin ng mga kanluranin na magpalawak ng teritoryo at ipalaganap ang kanilang kabihasnang naganap ang Ikalawang Yugto ng pananakop. Maraming pagbabagong political, kultural, at pangkabuhayan ang naganap sa mga bansang sinakop. May mga Mabuti at hindi mabuting dulot ito sa mga kolonya.

Paggalugad at Pag-aagawan sa Gitnang Africa

Hindi gaanong kdala ng mga Europeo ang Africa sapagkat mahirap marating ang kaloob400ban nito. Hindi maaasahan ang mga ilog dand marami sa mga ito ang malaLakas ang agos at lubhang mapangamb. Maddim ang gubat dito at maraming hayop na naglipana. Nagkaroon lamang ng kaalaman dito nang marating ito ng isang rmsyonerong Ingtes, si Dawd Lwingsone. Noong 1854, ginalugad ni Livingstone ang illog Zambesi. Siya ang unang dayuhan na nakamaski sa magandang talon ng Victoria na ipinangalan sa reyna ng England. Nakita rin niya ang lawa ng Nyasa at Tanganyika. Dito siya namatay dahil sa sakit. Noong panahon ng katanyagan ng pananakop, ang paglaganap ng rebhiyon, ang pambansang ambisyon at mga pangkabuhayang pangangadangan ang nagbunsod upang pag-agawan ang gitnang Africa. Sa loob ng 30 taon, ang dabng hindi kilalang mga pook ay naangkin lahat ng mga Kanluraning bansa. Nakuha ng Belgium noong 1885 ang pinakamalaking bahagi ng Congo basin sa pamumuno ng pinakatusong mangangalakal ng Europe. si Haiing Leopoldo I. Pulaghatian ng France, Britain, Germany. Portugal at Italy ang ibang bahagi.

Ang Pag-aagawan sa Africa ng mga Bansa ng Europe

Nahahati sa tatlong rehryon ang kontinente ng Africa - ang hilagang bahagi na nakaharap sa Dagat Mediterranean. Ang pinakagitnang bahagi ng tropiko o mainit na bahagi at ang malamig na bahagi sa may timog. Madaling marating mula sa Europe ang unang rehiyon sa pamamagitan ng Dagat Mediterranean. Ngunit matapos bumagsak ang imperyo ng Rome, nahiwalay ito sa Europe hindi lamang sa pamahalaan kundi maging sa relihiyon man. Islam ang naging malaganap sa hilagang Africa at naging mahigot na kalaban ng Kristiyanismo sa Europe. Yumaman ang mga lungsod sa bahaging ito tulad ng Tunis at Algiers dahil sa pangungulimbat sa mga sasakyang-dagat ng mga Europeo.

Sa simula, interesado lamang ang mga Europeo sa kalakalan ng Ngunit sagana sa likas na yaman ang mga pook na ito tulad ng mga taniman ng ubas, mga punong ctrus, butyl at pastutan ng hayop at magagandang panirahan ng mga Europeo. Pinaniniwalaang may mina ng bakal ang bundok ng Atlas sa Morocco. Kahina-hinayang na pagagpasin ang ganitong mga pagkakataon at kayamanan para sa mga Europeo.

Ang Protectorate at Iba pang Uri ng Kolonya

Mahihina ang West Indies, Australia, New Zealand at mga bansa sa Central America at walang pagkakaisa ang mga ito upang maipagtanggol ang kanilang bansa. Ang hukbo ng America ang nagsilbing tagapangalaga sa mga pook na ito upang mapanatiling bukas ang pamilihan, makakuha ng hilaw na sangkap at mapangalagaan ang kanilang ekonomikong interes. Ang malalaking samahan sa negosyo ng America ay nakakuha ng malalaking bahagi ng lakas-pangkabuhayan sa pag-aari ng mga minahan, mga balon ng langis, mga taniman, mga daang-bakal at samahan ng mga sasakyang dagat. Isa pang pook na nakaligtas sa pagkakaroon ng hidwaan ng mga bansang mananakop ang Australia at ang kalapit na New Zealand dahil matibay itong hawak ng Great Britain. Dito ipinadala ng Britain ang mga bilanggo matapos ang himagsikan sa America. Nang makatuklas ng ginto sa Australia, maraming Ingles ang lumipat dito at ito ang simula ng pagtatatag ng mga kolonya sa Australia at New Zealand. Ito ang isang halimbawa kung paanong ang sakop na lupain ay magagamit na tirahan ng dumaraming tao.

Epekto Ng Ikalawang Yugto Ng Kolonisasyon sa mga Bansang Nanakop

Maraming aspeto ng buhay na naapektuhan ng pananakop. Ang mga gawaing pampolitika. pang-ekonomiya. panlipunan at espirituwal at pangkultura ay ginamit ng mga mananakop upang ganyakin ang mga bansang sakop na sumunod sa kanilang ipinagagawa tulad ng pagtatrabaho sa pataniman, pagawaan ng barko at pagsisilbi sa hukbo.

Maraming pagbabago ang ibinunga ng kolonisasyon sa lupaing sakop. May pagbabagong pampolitika. pang-ekonomiya, panlipunan at pangkultura. Ang imperyalismo sa Africa at sa Asya ay naging daan upang makaranas ng pagsasamantala ang katutubong populasyon mula sa mga mapaniil na patakaran ng mga dayuhan. Pinagsamantalahan ng mga Kanluranin ang kanilang likas na yaman at lakas-paggawa. Naging sanhi rin ito ng pagkasira ng kulturang katutubo sa ilang bahagi ng kolonya dahil sa pananaig ng impluwensiyang Kanluranin. Sa usapin ng hangganang pambansa, ang pamana ng mga Kanluranin ay ang hidwaan sa teritoryo na namamayani pa rin ngayon sa ilang bahagi ng Africa at Asya bunga nang hindi makatuwirang pagtatakda ng mga hangganan.

Gawain sa Pagkatuto Blg.1 WRITTEN TEST

Panuto: Pillin kung tama o mali ang pangungusap suriin ang salitang may salungguhit at lagyan ng tsek ang iyong napiling sagot.

- 1.Sasakyang ginamit sa paglalayag
- higit na mabilis at may kakayahang makapaglayag sa kabila ng malalakas na alon → Caravel
- 2.Plymouth, Massachussetts Bay, Rhode Island, Connecticut, New Hampshire, Maine,Pennsylvania, Delaware, at Maryland
- itinatag na rehiyon ng mga English sa North America → New England
3. Pinagtuonan ng pansin ang North America
- malaki ang pakikilahok nila sa kalakalan ng fur
 - nanakop nila ang Carribean na plantasyon nila sa asukal, Africa, at Asya
 - itinatag ang East India Company
 - nagtatag ng mga himpilang pangkalakalan sa India → Venice
4. Natutuhan ng mga Europeo ang paggamit ng astrolabe ng mga Arab at compass ng mga Tsino
- Napaghusay ng iskolar na Byzantine at Arab ang mga mapang ginawa noong panahon ng- Renaissance
5. Itinatag ang Dutch East India Company
- agresibong nagtatag ng mga himpilang pangkalakalan sa kapuluan ng kasulukuyang Indonesia
 - ginawang himpilan ang Batavia (Jakarta) para sa kanilang operasyon matapos ang paglawak ng kanilang teritoryo sa Timog-silangang Asya
 - nakipag-alyansa sa katutubong pinuno upang mapalawak ang kanilang mga gawain komersiyal
 - hindi nagtatag ng pamahalaang kolonyal at nagpaglaganap ng relihiyon na dahilan kung bakit sila ang tanging lahing Europeo na pinahintulutang makipagkalakalan sa mga Hapones → England

Gawain sa Pagkatuto blg.2 PERFORMANCE OUTPUT

Naging Mabuti ba o masama ang epekto ng Ikalawang Yugto ng Imperyalismo at kolonisasyon? Sa gawaing ito ay itala mo ang naging epekto ng ikalawang yugto ng Imperyalismo at kolonisasyon suriin ito at ibigay ang reaksiyon sa naging resulta nito.

MABUTI	MASAMA

IKATLONG MARKAHAN
Araling Panlipunan 8 – KASAYSAYAN NG DAIGDIG
IKA-WALONG LINGGO

Name: _____

Section: _____

Ang pag-unlad ng Nasyonalismo sa Inglatera

Ang nasyonalismo ay batay sa paniniwala na ang mga tao sa isang bansa ay may isang wika adhikain, kaugalian, at kasaysayan, at dapat na pamunuan ng isa lamang pamahalaan nang sa gayon makatayo ito bilang isang bansa. Paano umusbong ang nasyonalismo sa Inglatera? Saglit tayong maglakbay sa nakaraan upang maintindihan ang nangyayaring pagbabagong pampulitika sa bansang ito.

Sa Inglatera, nahubog ang pagiging matapat sa hari at reyna ang pagiging matapat din ng mga mamamayang Ingles sa kanilang bansa at sa mga mithiin nito. Ang pagmamalaki sa pagiging makapangyarihan ng Inglatera simula pa noong ika-12 siglo, ang matibay na katayuan ng mga hari at reynang namuno at nagpalawak ng kapangyarihan ng Inglatera sa Europa ay nakapaghubog ng pagmamahal sa bayan at sa monarkiya, na isang batayan ng nasyonalismo.

Ang Pag-unlad ng Nasyonalismo sa Pransya

Ang Pransya ang nanguna sa Europa pagkakamit ng pambansang pagkakaisa. Ang Himagsikang Pranses ay isang hudyat na gumising sa mga bansang kanluran na sila ay magkaisa at ipaglaban ang kanilang kalayaan. Ang Pransya ang nagbigay daan sa pag-unlad ng nasyonalismo.

Sa Pransya, ang paghihimagsik ng mga Pranses sa pag-aabuso ng kapangyarihan ng mga monarkiya ay naging hudyat upang gumising ang mga mamamayan sa mga bansang kanluran na pamunuan ang kanilang mga sarili at ipaglaban ang kalayaan. Ang kanilang islogan ay "Vox populi, Vox dei."

Ang Nasyonalismo at ang Unipikasyon ng Italya

Isa si Giuseppe Mazzini (1805-1872) sa mga taong gumising sa makabayang damdamin ng mga Italyano. Ang kanyang pagsisikap para sa kalayaan ay parang isang 19 panatang relihiyon. Ang kanyang paniniwala sa pagkakapatiran ng tao ang nag-udyok sa kanya na tangkilikin ang kapakanan ng mga mahihirap na mamamayan. Ginising niya ang makabayang damdamin ng mga tao sa pamamagitan ng islogan "Kalayaan, pagkakapantay-pantay, at Humanidad." Ang unipikasyon ng Italya ay isang sukatan din ng diwa ng nasyonalismo sa bansang ito.

Tungo sa Unipikasyon ng Alemanya

Ang nasyonalismo sa Alemanya ay nagsimula noong panahon ni Otto Von Bismarck (1815-1833), isang minister ng Prussia. Siya ay nanggaling sa isang konserbatibong pamilya. Ang kanyang paniniwala at pilosopiya ay nakatulong nang malaki sa paghubog ng Aleman at sa unipikasyon nito. Naging kinatawan siya ng Prussia sa Diet (Parlyamento) ng Alemanya at naging embahador din siya sa Russia at Pransya. Naniniwala si Bismarck na ang lahat ng pangunahing pagbabago sa kasaysayan ay dapat isabuhay sa pamamagitan ng dugo at bakal at hindi sa pamamagitan ng puro debate. Naniwala siya sa monarkiya, awtokrasya, at militarismo. Tinawag siyang Iron Chancellor. Ang unipikasyon ng Alemanya sa pamumuno ni Otto Von Bismarck ang gumising ng diwa ng nasyonalismo sa mga Aleman. Sa maraming taon ng pakikidigma sa ibang bansa, natanim sa diwa ng mga Aleman ang Pagmamahal sa bayan.

Ang Pag-unlad ng Nasyonalismo sa Amerika

Sa Amerika, ang mga Ingles na nagtayo ng kolonya sa iba't ibang bahagi nito ay natutong magsarili. Naipakita ang nasyonalismo sa kanilang pagtanging sundin ang mga patakarang pang-ekonomiya ng Inglatera na hindi angkop sa bagong daigdig. Ang pahayag ni Thomas Paine na "Give me liberty, or give me death," (Bigyan ninyo ako ng kalayaan; kung hindi'y kamatayan,) ang gumising sa diwang nasyonalismo ng mga Amerikano. Ang Deklarasyon ng Kalayaan ni Thomas Jefferson ay isa pang sagisag ng nasyonalismong nalinang sa Amerika.

Ang Pag-unland ng Nasyonalismo sa Latin America

Marami ang dahilan sa pagkakaroon ng digmaang pangkalayaan sa Latin Amerika at ang ilan dito ay ang mga sumusunod:

1. Ang paglaganap ng kaisipang liberal mula sa Europa at Amerika na naging dahilan ng pagsiklab ng himagsikan sa Pransya at Amerika.
2. Kawalang katarungan, mataas na buwis, at ang pang-aabuso ng pamahalaan sa mga mamamayan ng kanilang kolonya.
3. Kahirapan ng mga karaniwang mamamayan at sobrang karangyaan ng ilan.
4. Ang pagpapabaya sa mga karapatan ng mga bansang sakop.
5. Hindi pagbibigyan ng pagkakataon at pantay na oportunidad sa pulitika at lipunan. Ang mga mananakop lamang ang may karapatang humawak ng mataas na tungkulin sa pamahalaan.

Nasyonalismo sa Latin America

Ang mga naantalang kalayaan sa Latin Amerika ay nagkaroon ng bagong sigla noong sakupin ni Napoleon III ang Espanya at Portugal. Noong 1808, napaalis ni Napoleon si Ferdinand VII ng Espanya sa kanyang trono. Isang sundalo, si Simon Bolivar, ang ipinahayag ng mga taga-Venezuela na "Tagapagpalaya" noong 1813. Lumakas ang pagnanasang makalaya

ng mga mamamayan sa Timog Amerika kaya mula sa Venezuela at Columbia, nagmartsa si Bolivar sa Andes, sa Ecuador, at sa Peru. Nagtatag siya ng estado na pinangalanang Bolivia. Sa Peru, nakasalubong niya si Jose de San Martin, isang taga-Argentina na nagpalaya sa Chile. Lumaban ang Espanya sa kanyang mga kolonya sa Amerika hanggang 1824, ngunit papalubog na noon ang kapangyarihan ng Espanya, kayat napilitan siyang kilalanin ang kalayaan ng mga bagong bansa sa Timog Amerika.

Nasyonalismo sa Mexico

Ang himagsikan sa Mexico laban sa Espanya ay sinimulan ni Miguel Hidalgo, isang pari na matagal nang kumikilos para sa ikauunlad ng katarungang panlipunan sa bansang ito. Pagkapahayag niya ng kalayaan noong 1810 ay tinalo sila ng mga hukbo ng Espanya. Bagamat dalawang magkasunod na pinunong pari ang 39 binitay, nagpatuloy ang himagsikan na nagtagumpay sa pamumuno ni Agustin de Iturbide, isang Heneral na Kastila na tumalikod sa sariling bansa. Limang bansa naman sa Central America – ang Guatemala, Honduras, El Salvador, Nicaragua at Costa Rica – ang nagpahayag ng kanilang kalayaan noong ika15 ng Setyembre, 1821 sa pamumuno ni Padre Jose Simeon.

Nasyonalismo sa Cuba

Ang mga Cuban ay naghimagsik noong 1895 sa pamumuno ni Jose Marti ang tinuturing na bayani ng Cuba. Ang himagsikang ito ay nagpatuloy hanggang ang Estados Unidos ay nagpahayag ng digmaan laban sa Espanya noong 1898. Sa Treaty of Paris, noong ika-10 ng Disyembre, 1898, nagwakas ang digmaan ng Amerika at Espanya at naging malaya ang Cuba.

Nasyonalismo sa Haiti

Ang mga Pranses ay naging interesado sa yamang-tao ng Haiti. Sila ay umangkat dito ng mahigit isang milyong alipin noong ika-labingwalong siglo. Nang sumiklab ang Himagsikang Pranses noong 1791, naghimagsik din ang mga aliping Haitian. Ang hukbong Pranses ay ipinadala sa Haiti upang supilin ang himagsikang pinamunuan ni Toussaint L. Ouverture. Si Toussaint ang naging pinuno ng Haiti. Ang kanyang pamamahala ay nagwakas noong siya ay bihagin at dalhin sa Pransya. Ipinagpatuloy ni Dessalines ang paglaban sa Pranses para sa kanilang kalayaan. Ipinahayag niya ang kalayaan ng Haiti noong unang araw ng Enero, 1804.

Nasyonalismo sa Brazil.

Nang lusubin ni Napoleon ang Portugal noong 1808, tumakas si Haring John VI at tumira sa Rio de Janeiro, Brazil. Subalit si Haring John VI ay bumalik sa Portugal noong 1821 at iniwan ang kanyang anak na si Pedro bilang regent. Noong 1822, ipinahayag na emperador si Prinsipe Pedro at nang sumunod na taon, nagpahayag sa Prinsipe Pedro ng saligang-batas na siyang uugit sa pamamahala ng Brazil.

GAWAIN SA PAGKATUTO BLG1. WRITTEN TASK

KAMALAYAN	PAGKAKAISA	PAMAMAYANI
MAPANIIL	PAMAMAHAYAG	PANGHIHIMASOK

Panuto: Piliin sa taas ang angkop salita upang mabuo ang diwa ng pangungusap.

1. Hindi nakabubuti sa ating bansa ang _____ ng ibang bansa sa ating mga patakaran.
2. Mahalaga ang karapatan sa _____ upang malayang maipalam ang saloobin ng mga mamamayan.
3. Maraming pag-aalsang naganap sa mga bansang nasakop dahil sa mga _____ na patakarang ipinatupad ng mga dayuhang imperyalista.
4. Mahalaga ang _____ ng mga mamamayan upang maitaguyod ang mithiin ng isang bansa.
5. Mahalaga sa pagbuo ng nasyonalismo ang _____ ng mga mamamayan na sila ay isang lahi.

GAWAIN SA PAGKATUTO BLG2. PERFORMANCE TASK

1. Ano ang kahalagahan ng *nasyonalismo* sa isang bansa? Mayroon bang Mabuti at hindi mabuting dulot ito sa isang bansa? Ipaliwanag nang Mabuti.

INIHANDA NILA:

MARJORIE O. ABAYON	ANA MHAY H. LOBRIO	JAMICA D. MARTIN
MGA GURO SA ARALING PANLIPUNAN 8		